

Leselyststrategien - innspill fra seriX

Å skape leselyst

Leselyst har ulike definisjoner i faglitteraturen, mens det er en taus kunnskap om at det handler om glede rundt lesing. Lesing er i skolens læreplan en av de viktigste grunnleggende ferdighetene, og et typisk tegn på leselyst er at man velger lesing til fordel for andre aktiviteter. Den danske pedagogen Mogens Jansen er ofte sitert rundt leseforskning, og han hadde et mantra om at "man lærer at læse ved at læse". Slik er det med alle ferdigheter, og skal vi skape leselyst må vi også skape lesere. Det får vi kun gjennom mengdetrening.

Status for lesing i 2023

En undersøkelse som PIRLS gir en del informasjon om status for norske lesere i tiårsalderen. Den nyeste undersøkelsen ble offentliggjort nå i mai 2023, og den viser en markant nedgang i leseprestasjonene til norske tiåringer. Hver femte elev på 5. trinn har svake leseprestasjoner, og tiåringer i Norge forteller at de har lavest leseglede av samtlige land i undersøkelsen.

Et slikt resultat i PIRLS forteller at noe må gjøres med tilnærmingen til lesing på de arenaene som favner alle barn. Det betyr at vi må ha en første leseopplæring i skolen som fanger opp alle barn og som gir alle elever et godt og variert møte med litteraturen. Det krever tilgang til gode boksamlinger - både i skoler, skolebibliotek og folkebibliotek. Slike boksamlinger må inneholde bøker på mange lesenivåer og i mange genrer, slik at alle kan finne noe som kan være av interesse. Samtidig må det satses på nyproduksjon av skjønnlitteratur og faglitteratur for de yngste leserne, slik at de kan finne bøker som gjenspeiler dagens samfunn og et miljø de kjenner seg igjen i.

Tegneseriens muligheter

Tradisjonelt har tegneserier vært et særdeles populært medium blant barn. En undersøkelse utført av Knut Ingar Hansen i 1954 er gjengitt i boken "Undersøkinger vedrørende lærernes syn på sin utdanning, musikalitet og musikkinteresse hos barn, tallbegrepsutviklingen og barns interesse for tegneserier" fra 1960. Den viser at 92,3 prosent av guttene og 87,8 prosent av guttene leste tegneseriehefter. Det var også høye lesertall for tegneserier i aviser og ukeblader i denne undersøkelsen. Lesertallene for tegneserier har holdt seg høye frem til 1990-tallet, og Norsk Mediebarometer 1991 forteller at 66 prosent av guttene i aldersgruppen 9 til 15 år leste tegneserier hver dag. I 1996 leste 46 prosent av jentene tegneserier daglig.

Den nyeste utgaven av Norsk Mediebarometer publisert i april 2023 viser en generell nedgang i lesing, og det ser vi også for tegneserier sammenlignet med 1990-tallet. Dog er det en forskjell. Lesing av tegneserier har økt de siste årene, og denne endringen ser vi fra 2020. Det handler mest sannsynlig om kunststartens tilgjengelighet etter tegneseriens klassereise. Der barn tidligere fant mange tegneseriehefter til en rimelig penge i dagligvarebutikker og kiosker, er det nå et fåtall slike tegneserieutgivelser i salg. I stedet satser forlag i større grad på tegneseriebøker i en høyere prisklasse. Prisnivået gjør at barn selv som regel ikke kan ta seg råd til å kjøpe slike tegneseriebøker, og de er da avhengig av at andre kjøper dem eller at bøkene er tilgjengelig på et bibliotek. Bibliotekene ser også

høyere utlån av tegneserier nå enn tidligere, men det skyldes selvsagt også at man før ikke kjøpte inn og lånte ut tegneserieblader.

Vår hypotese er at barn liker tegneserier, og at tegneserier skaper leselyst. Vår erfaring er at barn som har tilgang til tegneserier leser tegneserier. Vi ser også at tegneserielesere også har interesse for annen litteratur utenom kunstarten. Mye tyder på at tegneserien kan være en bro inn i mengdelesing samtidig som tegneserier i seg selv både gir leseglede, leseopplevelser, økt leseferdighet og ny informasjon for leseren.

Konkrete forslag

Vi mener at i en leselyststrategi, så bør man i tillegg til å satse på lesing i skolen gi skoler og biblioteker et solid tilfang av tegneserier. Det vil gi barn både lesetrening og leselyst. Vi anbefaler en egen innkjøpsordning rettet mot de yngste elevene. Samtidig må vi ikke glemme den andre lese- og skriveopplæringen, slik at det også bør sørges for at mer avanserte tegneserier også er tilgjengelig.

Vi har en kunstnerisk gullalder for tegneserier i Norge akkurat nå, så en egen produksjonsstøtte for tegneserier knyttet mot barn i småskolen kan være et meget godt tiltak. I tillegg er det massevis av gode tegneserier for barn som ikke er oversatt til norsk. En ordning med oversettelses- og utgivelsesstøtte for spesielt gode utenlandske tegneserier er også et forslag vi fremmer.

Som en hjelp til bibliotekarer, skolebibliotekarer og lærere foreslår vi at det utarbeides en norsk tegneseriekanon. Denne tegneseriekanonen kan vise spesielt gode tegneserieutgivelser, og det er viktig at tegneseriene knyttes til ulike målgrupper. Dette kan være et utgangspunkt for skoler og biblioteker som ønsker å utvide boksamlingene sine med tegneserier.

Om seriX

seriX er en frivillig organisasjon basert i Bergen som har sin basis i miljøet rundt tegneserietidsskriftet Serienett. Organisasjonen fokuserer på tegneserier til barn og unge og pedagogisk bruk av serier i skolen. Primærmisjonen er å skape leseglede i den oppvoksende generasjon, og det har seriX prøvd å få til gjennom utgivelser av tegneseriehefter, tegneserieworkshops for barn og unge, innsamling av tegneserier til skoler, besøk av tegneserieskapere i skoler, tegneseriefestivalen Bergen tekst & tegning, tegneserietidsskriftet Serienett og jevnlige tegneseriearrangementer i Bergen. Medlemmene i seriX har ulik bakgrunn, men flere av oss er ansatt i skole og bibliotek.

Les mer om seriX: <http://serix.no/about/>

Våre aktiviteter: <http://serix.no/>

Bergen tekst & tegning 2022: <http://serix.no/arrangement/bergen-tekst-tegning/>
<http://serix.no/arrangement/program-btt/>

E-post: oystein@serix.no